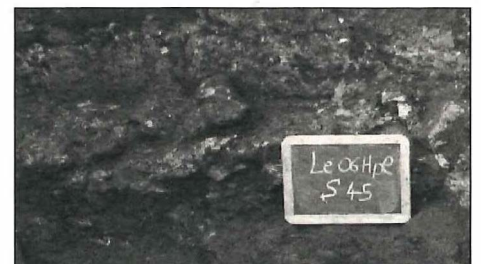

Archeologie 2007

Recent archeologisch onderzoek in Vlaams-Brabant

Archeologisch onderzoek op het geplande tracé van de nieuwe ringweg om Asse

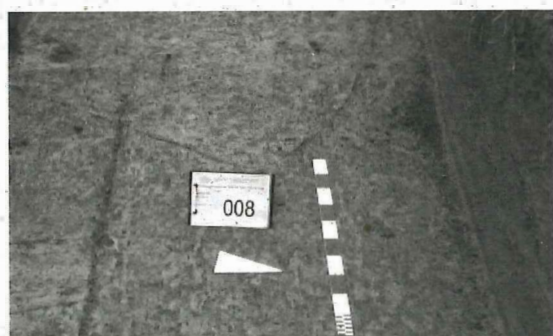
Kristof F. M. VERELST (Projectbureau 'Archaeological Solutions', Lange Nieuwstraat 42, 2800 Mechelen)

In opdracht van Agentschap Infrastructuur, Wegen en Verkeer Vlaams-Brabant, en onder leiding van projectleider Kristof Verelst, startte projectbureau 'Archaeological Solutions' midden augustus 2007 een verkennend archeologisch onderzoek op het geplande tracé van de nieuwe ringweg om Asse. Het tracé bevindt zich ten oosten van de dorpskern van Asse en zal de nieuwe verbindingsweg vormen tussen de Assesteenweg en de Stationsstraat/Brusselsesteenweg.

De te onderzoeken zone was tot op heden terra incognita, en bijgevolg was de archeologische potentie van het plangebied onbekend. Het vooronderzoek was dan ook een aangewezen mogelijkheid om het projectgebied archeologisch te evalueren, om het ongekende archeologisch erfgoed te detecteren, af te lijnen en te registreren.

Hoewel het oorspronkelijk de bedoeling was om het tracé over zijn volledige lengte te onderzoeken, werd al snel duidelijk dat het archeologisch (voor)onderzoek zich enkel maar kon focussen op de zone tussen de Assesteenweg en de spoorwegovergang aan de Molenstaat. Saneringswerken op de nabijgelegen Asfaltco-site maakten een archeologisch onderzoek in de tweede zone immers onmogelijk.

Donkergrijze negatiefsporen in Sleuf 3

In eerste instantie werd de trajectzone van de weg door middel van proefsleuven onderzocht. De verschillende rijen proefsleuven (van elk 10 m lengte) werden geschraagd gegraven, dwars op de wegkoffer. Dit had tot doel potentieel aanwezige nederzettingsterreinen accuraat te kunnen aflijnen, en eventuele grafvelden en/of offsite-fenomenen (zoals veekralen, oude perceelsindelingen, geïsoleerd gelegen waterputten of -poelen) op te sporen.

De verdere archeologische werkzaamheden bestonden uit de opgraving van een rioleringstracé, en een controlerende werfopvolging van enkele specifieke zones.

Net ten noorden van de huidige Assesteenweg, op de plaats van een geplande rotonde, tekenden zich in de lichtbruine lemige ondergrond donkergrijze negatiefsporen af. Deze sporen werden aangetroffen op ca. 1 m beneden maaiveld. Volgens de eerste vaststellingen gaat het om twee afvalkuilen, een mogelijke greppelstructuur, en een kleiner (paal?) kuiltje.

In de nabijgelegen rioleringssleuf werd een complexe opeenvolging van lagen vastgesteld, zowel in het vlak als in het profiel.

Het vondstmateriaal mag als (post)middeleeuws worden bestempeld: het spectrum bevatte overwegend gereduceerd gebakken aardewerk (15de - begin 16de eeuw) en geglaazuurd aardewerk (17de - 18de eeuw).

Het archeologisch onderzoek op de zone tussen de Assesteenweg en de Molenstraat leverde, buiten de zekerheid dat er heel wat erosieve krachten op deze heuvelflank werkzaam waren, geen resultaat op.

Verder gedegen onderzoek binnenskamers is het op moment van het ter perse gaan van dit artikel in volle gang, en zal resulteren in het neerleggen van een uitgebreide rapportage in oktober 2007.

Meer info: www.archaeological-solutions.be
foto's: © Archaeological Solutions

Archeologisch onderzoek langs de spoorlijn in Hoeilaart. Artisanale activiteiten in het Zoniënwoud

Ine METALIDIS, Pieterjan DECKERS en Bart VANMONTFORT
Eenheid Prehistorische Archeologie, Celestijnenlaan 200E - bus 2409, 3001 Leuven

Bij de planning van het Gewestelijk Expresnet Brussel werd op aanvraag van het Agentschap Ruimtelijke ordening en Onroerend erfgoed van het Vlaamse Gewest door Infrabel een archeologische trajectbegeleiding voorzien op een deel van het traject te Hoeilaart (gehucht Groenendaal). De uitvoering van dit onderzoek werd toevertrouwd aan de Eenheid Prehistorische Archeologie van de Katholieke Universiteit Leuven, in onderaanneming bij de gegunde aannemer van de werken Betonac nv.

Het onderzoek werd in twee fasen uitgevoerd. Een eerste fase voorzag in een archeologisch vooronderzoek, waarbij sporen werden gelokaliseerd. Aan de hand van de resultaten van dit onderzoek en in overleg met alle betrokken partijen bepaalde het Agentschap R-O Vlaanderen Onroerend erfgoed welke sporen dienden te worden onderworpen aan een gedetailleerd archeologisch onderzoek. Deze planning maakte een optimale samenwerking mogelijk tussen alle betrokken partijen (Tucrail voor Infrabel, Betonac, het Agentschap R-O en de archeologische uitvoerder), waardoor de werken op geen enkel moment vertraging opliepen.

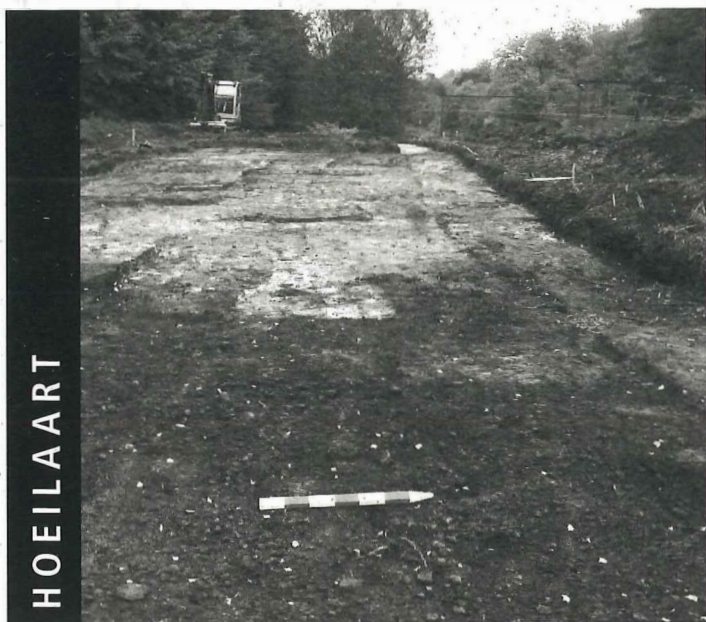
Resultaten van het onderzoek

Op het traject werden heel wat sporen van menselijke activiteit teruggevonden. Alle houden verband met de exploitatie van het bos in het al dan niet verre verleden. Deze activiteiten, met name houtskool- en ijzer-

productie, werden in het verleden reeds opgemerkt in dit deel van het Zoniënwoud. Voor beide activiteiten zijn de grondstoffen makkelijk voorhanden in de onmiddellijke omgeving: hout voor houtskoolproductie en ijzerzandstenen waaruit ijzer kon worden gewonnen.

Op het onderzochte traject, met een totale lengte van ongeveer 2 km, werden een 7-tal locaties met resten van ijzerproductie teruggevonden. Meestal zijn het roodverbrande zones waar de ijzerzandstenen werden geroosterd. Ook van alle andere stappen van de ijzerproductie zijn sporen aangetroffen: zandhopen waar de ijzerzandstenen werden schoongemaakt, een laagoven waar het geroosterde erts werd gesmolten en afvalhopen ijzerslakken. De sporen werden in detail onderzocht en stalen werden genomen voor verder onderzoek. Archeologische gebruiksvoorwerpen werden niet teruggevonden, waardoor het moeilijk is om precies te bepalen wanneer het ijzer hier werd gesmolten. Houtskoolmonsters moeten via een ¹⁴C datering een betere datering van de activiteiten mogelijk maken. Dergelijke activiteit kan zowel uit de ijzertijd, de Romeinse periode of de middeleeuwen dateren.

De tweede activiteit waarvan sporen zijn teruggevonden is de houtskoolproductie. Vaak blijft hiervan niet meer dan een vlek met houtskoolfragmentjes over. Een deel van deze sporen houden verband met de ijzerproductie; voor het smelten van het ijzer had men immers houtskool nodig. Daarnaast kwam van in de

prehistorie tot in het begin van de vorige eeuw houtskoolproductie voor andere doeleinden voor.

Ten slotte werd op het traject een wal en gracht aangetroffen, die in het huidige reliëf nog steeds zichtbaar zijn. Dit spoor is een restant van de begrenzing van de paardenstoeterij, wellicht aangelegd onder Antoon van Bourgondië in het begin van de 15de eeuw.

Conclusie

Sporen van ijzerproductie in het Zoniënwoud zijn reeds langer gekend, maar werden totnogtoe zelden (op dergelijke schaal) onderzocht. Dit onderzoek dat mogelijk werd gemaakt door Infrabel leert ons heel wat bij over de exploitatie van het Zoniënwoud in het (verre) verleden.

Archeologisch onderzoek op het Barbarahof in Leuven

M. BERKERS, M. DECEUNINCK, K. DE LANGHE, W. DE MAEYER, B. FATH, R. RIBBENS EN N. VAN OLMEN

16de eeuwse beerton

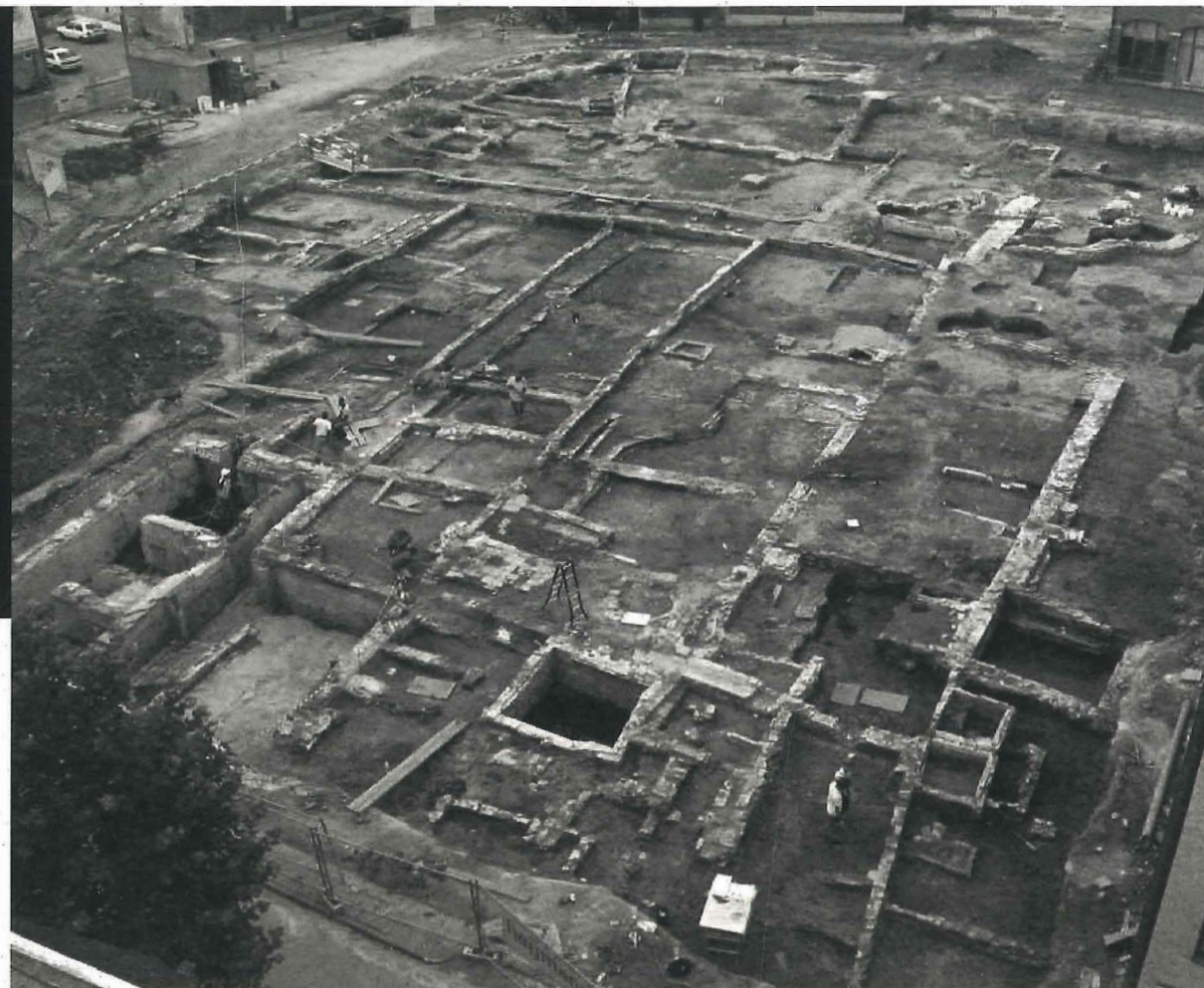
Op 23 april van dit jaar startte het grootste archeologisch project ooit in de binnenstad van Leuven. Op de site Barbarahof onderzochten 5 archeologen en 10 arbeiders van Examino cvba, in opdracht van de nv Barbarahof, gedurende vijf maanden het terrein op sporen uit het verleden. Hiervoor kregen ze wetenschappelijke ondersteuning van het Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed en de medewerking van RO-Vlaanderen.

Waarom archeologisch onderzoek?

Naar aanleiding van de geplande bouw van een ondergrondse parkeergarage op het terrein, zou het volledige bodemarchief vernietigd worden. In het kader van de toepassing van de huidige wetgeving (art. 4 paragraaf 2 van het decreet van 30 juni 1993 houdende de bescherming van het archeologisch patrimonium: "De eigenaar en de gebruiker zijn ertoe gehouden de archeologische monumenten die zich op hun gronden bevinden te bewaren en te beschermen en ze voor beschadiging en vernieling te behoeden") werd voorafgaand aan de werken een archeologisch onderzoek gepland, in overleg met en gefinancierd door de bouwheer. Hierbij werden alle sporen uit het verleden zorgvuldig gedocumenteerd voordat ze definitief zouden verdwijnen. Op deze manier werd het bodemarchief omgezet in een papieren archief.

Wat kon er verwacht worden?

Op basis van plannen, historische bronnen en iconografische documentatie, kon afgeleid worden dat het terrein in het verleden intensief bebouwd was. Aangezien de site binnen de 12de-eeuwse stadsomwalling ligt, kon de bewoningsgeschiedenis mogelijk tot die

Het begin van de opgravingen

tijd gereconstrueerd worden. Naast de bouwgeschiedenis van de woningen, kunnen er op de achtererven sporen gevonden worden van allerlei economische activiteiten en ambachtelijke installaties. Van de leef- en werkgewoontes van ambachtslui en handelaren in de middeleeuwse en postmiddeleeuwse stad is op archeologisch vlak weinig gekend. Dit geldt zeker voor de Leuvense binnenstad waar de omvang van de huidige opgraving uniek is.

Hoe werd er te werk gegaan?

In het verleden bouwde elke bouwplaats in de stad verder op oudere bewoningslagen. Hierdoor is geleidelijk een complexe opbouw van lagen ontstaan. Hoe dieper je dus graaft, hoe ouder de dingen die je vindt. Die stelselmatige opbouw van het terrein maakt dat er bij een opgraving niet in één keer tot het oudste niveau verdiept kan worden. Archeologen graven namelijk laag per laag dieper en verder in de tijd. Coriëet betekende dit voor het project Barbarahof dat men startte met het verwijderen van de asfaltlaag, waaronder onmiddellijk de eerste sporen aan het licht kwamen. Geleidelijk werd er dieper gegraven. Uiteindelijk legden de archeologen in de bouwput 5 niveaus aan. Het recentste bevatte sporen uit de 17de tot de 20ste eeuw, het oudste resten uit de 12de eeuw. Na het blootleggen van een vlak, werd dit ingetekend en gefotografeerd. Al de vondsten die in het verleden in de bodem werden achtergelaten (bv. scherven, dierlijke beenderen, glas,...), werden gere-

cupereerd en zullen later aan een grondig onderzoek onderworpen worden.

Wat werd er gevonden?

Uit het onderzoek op de Barbarahof site blijkt dat het terrein enkele duizenden jaren geleden deel uitmaakte van een meander of zijarm van de Dijle. Op een bepaald moment geraakte deze afgesneden van de rest van de rivier en ontstond in het stilstaande water veen. Na een tijdje was deze zone zodanig opgehoogd dat het droog kwam te liggen. Tussen de 2de eeuw en het begin van de 12de eeuw spoelde er door de erosie hogerop, ten gevolge van de ontbossing, leem over dit veen. Het leempakket heeft een gemiddelde dikte van één meter. Hierin werden naast verschillende fragmenten Romeins aardewerk ook twee munten uit de tweede eeuw na Christus aangetroffen. Hoger op de helling moet er dus Romeinse aanwezigheid geweest zijn.

Vanaf de 12de eeuw is er voor het eerst menselijke bewoning op de site, en al vanaf het begin lijken we ons te bevinden op de achtererven van woningen. Kenmerkend hiervoor is de aanwezigheid van verschillende (beer)kuilen en her en der ook perceelsgrachtjes. Deze komen deels overeen met wat we enkele honderden jaren later nog steeds kunnen zien op het kadaster uit 1829. Parallel met de oostzijde van het terrein loopt bovendien een imposante gracht die verschillende keren heruitgegraven werd. Uiteindelijk dempt men ze.